

RAZGOVOR VINKO FILIPOVIĆ, RAVNATELJ AGENCIJE ZA ODGOJ I OBRAZOVANJE

Nema opravdanja za nove udžbenike

Motive za razgovor s Vinkom Filipovićem, ravnateljem Agencije za odgoj i obrazovanje, lako je naći; dovoljno je tek prisjetiti se o čemu se u našoj javnosti u posljednje vrijeme, na ovaj ili onaj način raspravlja.

• **Medijska Hrvatska nedavno je u jednom času na sav glas brujala kako nam u školskim udžbenicima ima zastarjelih, pa onda i netočnih informacija. Kako na to reagira Agencija?**

– U udžbenicima prirode i društva, geografije i povijesti postoje određene faktografske činjenice koje ne odgovaraju istini u ovom vremenu. Primjerice, u nekima je još uvijek premijer Hrvatske Ivo Sanader, predsjednik države Stipe Mesić, Hrvatska je još uvijek u predpristupnim pregovorima za EU, Hrvatska još nije članica NATO pakta, haški je proces našim generalima u nekim udžbenicima u sudskoj fazi, što činjenično ne odgovara istini. S druge strane, u međuvremenu je bio popis stanovništva koji primjerice u udžbenicima geografije u 8. razredu u bitnome mijenja faktografske činjenice. To su bili razlozi da je Ministarstvo dalo Agenciji ovlaštenje da prema nakladnicima pokrene postupak izmjene faktografije u udžbenicima prirode i društva, geografije i povijesti za osnovne i srednje škole, ali to ne znači da će to biti i novi udžbenici. Naime isti će ostati od korica do dizajnerskog rješenja, isti kakvi su bili do sada, samo će se na mjestima spomenute faktografije promijeniti one faktografske činjenice koje više ne odgovaraju istini.

• **Te su informacije važne i zbog toga što je bilo nagađanja u medijima da će roditelji biti prisiljeni kupovati nove udžbenike...**

– Dakle, izmjenom faktografije ničim roditelji ne će biti dužni kupovati nove udžbenike, osim onih koji bi to i inače učinili, jer će nakladnici napraviti samo izmjene na onim mjestima gdje se faktografija mijenja. Budu li nakladnici koristiti udžbenike koje imaju na skladištu od prethodne godine, onda će u te udžbenike umetnuti listiće s ispravkama kao što je to bilo 90 godina u nizu udžbenika. Oni pak roditelji koji će htjeti razmjenjivati udžbenike, kao što su to činili prethodnih godina, mogu biti mirni jer će učitelji i nastavnici u okviru aktualizacije nastave upozoriti na promjene koje djeca u starim udžbenicima ne će imati.

• **Sukladno zdravu razumu, na tragu mišljenja učitelja odnosno nastavnika izraženih na nekim mrežnim stranicama, u sadašnjim okolnostima to se čini logičnim i socijalno odgovornim rješenjem.**

– Svjesni smo socijalnih prilika u kojima živi većina naših roditelja i doista niti jednog trenutka nitko nije niti pomišljao na to da će svi morati kupovati nove udžbenike.

• **Je li sada uopće razložno, odnosno u kojim bi to okolnostima bilo razložno pomišljati na nove udžbenike, zagovarati njihovo objavljivanje?**

– Mislim da u ovom trenutku, s obzirom na to da nemamo novih predmetnih kurikuluma, nema nikakvog značajnijeg opravdanja za objavljivanje novih udžbenika, iz dva razloga. Prvo, ne postoje stručni razlozi, a drugo, moramo uvažavati socijalne prilike u kojima se nalaze naši građani jer bi tiskanje novih udžbenika značilo obvezu rodite-

Glede izrade predmetnih kurikuluma ne smijemo biti opterećeni brzinom, nego moramo racionalno i odgovorno, u optimalnom vremenu najkvalitetnije napraviti ono što bi u konačnici doista moralo biti kvalitativni zaokret u sustavu odgoja i obrazovanja

lja da kupuju nove udžbenike, što znamo da u postojećim okolnostima nije beznačajna svota novca koju bi morali izdvojiti. Naravno, Ministarstvo će donijeti konačnu odluku. Uostalom, u Zakonu o udžbenicima stoji da postojeći udžbenici za koje su se opredijelili učitelji vrijede najmanje četiri godine, što govori da oni mogu trajati i nekoliko godina ukoliko ne postoje opravdani razlozi da se mijenjaju. Po mom mišljenju, bez strategije razvitka odgoja i obrazovanja i novih predmetnih kurikuluma s jasno definiranim novim ciljevima uistinu nema nikakvog opravdanog razloga za tiskanje novih udžbenika.

• **Prema pitanjima udžbenika, mnogo su veći odjek, pa i buru, izazvala neka, poprilično agresivna osporavanja dijelova kurikuluma zdravstvenog odgoja.**

– Mislim da se bura stišala, a tamo gdje je mogla biti – u našim školama – unatoč pokušajima nekih da je izazovu, nije je bilo. U ovih nekoliko mjeseci komunicirao sam s puno ravnatelja i učitelja, posjetili smo niz škola i doista je zanemario broj škola gdje je bio izražen problem zdravstvenog odgoja. S učiteljima pogotovo, jer naši su učitelji, nastavnici i stručni suradnici s ravnateljima kao pedagoškim rukovoditeljima profesionalci koji rade stručno i odgovorno provode programe koje resorno ministarstvo propisuje. Što se tiče roditelja, pojavili su se problemi samo u onim školama gdje su se u roditeljskim vijećima oglašavali aktivisti pojedinih udruga koje su iz određenih interesnih razloga od početka bili agresivno protiv zdravstvenog odgoja, ne zato što on u sadržaju ima nešto što je stručno neprihvatljivo,

nego zato što su uvidjeli da nemaju svoje mjesto u određenim koracima izrade kurikuluma u kojima su bili u nekim ranijim razdobljima od čega su imali materijalne koristi, pa su zato stvorili privid problema koji je na žalost u našoj javnosti dobio puno više prostora nego što zaslužuje. Zdravstveni odgoj ima puno kvalitetnih sadržaja koji su u ovoj buci oko 4. modula potpuno zanemareni, a to su primjerice programi prevencije nasilja, prevencije ovisnosti, programi zdravog života, a u tom okviru pravilna prehrana i tjelesna aktivnost čine mi se jako važnim. Unatoč tome mi smo prije tri tjedna, prema ranijim najavama, na našim internetskim stranicama objavili radionice za svaku nastavnu jedinicu. Naglašavam da je to prvi put da se za neki kurikulum objavljuju radionice od ovlaštene institucije kao što je Agencija. To govori koliko se ozbiljno pristupilo ovom osjetljivom poslu i u tom smislu i oni roditelji koji su bili skeptični mogu vidjeti da djeca – što smo mi od početka tvrdili – uistinu neće učiti ništa od onoga zbog od čega su manipulacijom pojedinih udruga u javnosti bili takoreći bombardirani proteklih pet-šest mjeseci.

• **Manipulacijama nasuprot, što je zapravo cilj zdravstvenog odgoja i hoće li tome – kao sredstva – služiti neki udžbenici za učenike?**

– Zdravstveni odgoj opsega do 12 sati unutar sati razrednika zamišljen je kao dio interaktivne nastave i kao nešto što se ne će ocjenjivati. Jednostavno, djeca će o sadržajima razgovarati sa svojim učiteljima odnosno nastavnicima, razgovarat će međusobno, i nije nam cilj da djeca u zdravstvenom odgoju usvoje ili na-

štrebaju činjenice napamet. Cilj nam je da kroz nastavu steknu vještine primjene stečenih znanja iz svih sastavnica zdravstvenog odgoja. Učenicima ne će imati udžbenike nego će spomenute radionice biti temelj na kojem će nastavnici izvoditi nastavu i kroz razgovore s učenicima nuditi im mogućnost stjecanja vještina i dobrih navika.

• **Slično je i s građanskim odgojem?**

– Kad je riječ o građanskom odgoju, budući da se eksperimentalno provodi u 12 škola u ovoj i sljedećoj školskoj godini, sada ne planiramo izdavanje sličnih priručnika za učitelje odnosno nastavnike zato što su među tim školama i škole čiji su učitelji i nastavnici već ranijih godina prošli edukaciju pa smo procijenili da su stručno osposobljeni da kvalitetno provedu eksperimentalnu fazu. Osim toga moji savjetnici, zajedno s Mrežom mladih i drugim stručnjacima, kontinuirano prate ostvarivanje programa u tim školama. Nakon eksperimentalne primjene planirano je da građanski odgoj bude obavezan u svim osnovnim i srednjim školama, i to interdisciplinarno od 1. do 4. razreda te u 5. i 6. razredu, kao izborni u 7. i 8. te kao predmet u 1. i 2. razredu srednje škole, a potom modularno u 3. i 4. razredu srednje škole. Uvjeren sam da je uvođenje građanskog odgoja i obrazovanja i zdravstvenog odgoja nešto što će s vremenske distance od možda 10 ili 20 godina imati puno veću vrijednost i valorizaciju u smislu konkretne promjene u sustavu odgoja i obrazovanja nego što se to danas čini, tim više što smo svjedoci da nam za kvalitetno društvo nedostaje prilično građanskog i zdravstvenog odgoja. Smatram da je ovo jedna od najvrjednijih promjena koja je uvedena u naš odgojno-obrazovni sustav.

• **U Školskim novinama izvijestili smo u prošlom broju da je, pod okriljem UNESCO-a i UNICEF-a, svjetska rasprava o obrazovanju nakon 2015. godine među ključne teme uvrstila sadržaje zdravstvenoga, dotično seksualnog, i građanskog odgoja.**

– Mislim da smo mi po pitanju zdravstvenog i građanskog odgoja zakasnili nekoliko desetljeća. Ako je zdravstveni odgoj mogao biti uveden u Irskoj osamdesetih godina, prije toga u Francuskoj i Austriji već sedamdesetih godina, pa čak i u Poljskoj prije nekoliko godina, da dvije trećina zemalja to već odavno imaju u obrazovnom sustavu, zar to ne govori o našem zakašnjenju? Neki su pitali je li to na brzinu učinjeno. Ne, mi smo zakasnili i bilo je uistinu krajnje vrijeme da se to učini jer hrvatski odgojno-obrazovni sustav nije u tom pogledu pratio pozitivne svjetske trendove.

• **Upravo glede svjetskih trendova i mjera za poboljšanje našega sustava, u dijelu naše javnosti velika su očekivanja od nove strategije odgoja i obrazovanja.**

– Najavljeno je da će Strategija biti pripremljena do 1. srpnja, a nakon njezina donošenja Nacionalno vijeće za odgoj i obrazovanje kao tijelo koje je imenovao Sabor RH zasigurno će poduzeti korake koji će voditi prema onome što bih nazvao finalnim, a to je izrada predmetnih kurikuluma. U tome vidim i ulogu i mjesto Agencije, koja će kao institucija sa stručnim potencijalima, a

i kroz suradnju s fakultetima, učiteljima i nastavnicima iz prakse, zasigurno pridonijeti da upravo ti novi predmeti kurikuluma uklone sve one uvjetno rečeno anomalije koje su uočavane u neadekvatnosti kurikuluma pojedinih predmeta, zastarjelosti pojedinih kurikuluma i svega ostaloga. Konačno, zašto ne reći, pridonijeti i osuvremenjavanju sadržaja koji su sada potrebni našoj djeci, a možda i redefiniranju broja postojećih predmeta (npr. 16 ili 17 u gimnazijama), što je vrlo osjetljivo pitanje, no smatram da treba imati dovoljno hrabrosti da se i time netko pozabavi. Mislim da bi se učenicima trebala omogućiti veća izbornost predmeta kako u osnovnoj tako i u srednjoj školi te vjerujem da ministar Jovanović ima hrabrosti pokrenuti kvalitetne promjene što je uvođenjem građanskog i zdravstvenog odgoja na najbolji način potvrdio.

• **Kad možemo očekivati nove predmetne kurikulume?**

– Budu li sve pretpostavke ispunjene, očekujem da bi se potkraj godine moglo krenuti u izradu predmetnih kurikuluma, za što će trebati najmanje godinu dana, a optimalno bi bilo dvije godine. Predmetni su kurikulumi preozbiljna stvar da bi ih se napravilo u mjesec ili dva. U tom smislu, u ovih 20 godina imali smo možda i previše kozmetike i previše ad hoc rješenja, zadiranja u kurikulume pojedinih predmeta što se pokazalo ne baš najsretnijim rješenjem... Iako u nekim stvarima kasnimo, glede izrade predmetnih kurikuluma ne smijemo biti opterećeni brzinom, nego moramo racionalno i odgovorno, u optimalnom vremenu najkvalitetnije napraviti ono što bi u konačnici doista moralo biti kvalitativni zaokret u sustavu odgoja i obrazovanja.

• **Agencija bi u tome trebala imati važnu ulogu, koliko god neki, tek djelomice upućeni a glasni, osporavaju državne agencije u nas i prigovaraju visokim plaćama „činovnika” u njima.**

– Što se tiče zaposlenika Agencije, njihove su plaće počesto niže od plaće učitelja i nastavnika u školama koji imaju status mentora i savjetnika. I još uvijek imamo premalo savjetnika, svega 102 koji obavljaju čitav niz raznih poslova – od stručnog usavršavanja 65 000 sudionika odgojno-obrazovnog sustava, više od tisuću stručnih skupova od županijske do regionalne i državne razine, provodimo oko 6 800 stručnih ispita, oko 1 400 napredovanja u zvanje mentora i savjetnika, više od 400 stručno-pedagoških nadzora, davanje više od 600 raznoraznih mišljenja o novim programima u predškolskim ustanovama, osnovnim i srednjim školama... Količina posla naprosto je prevelika i u vremenima u kojima se u javnosti ponekad postavlja pitanje opravdanosti nekih agencija, to se ne može odnositi na Agenciju za odgoj i obrazovanje. Ona je nešto što postoji, pod raznim nazivima, skoro već 140 godina i uistinu je imala važnu zadaću u odgojno-obrazovnom sustavu, nekad s više, nekad s manje uspjeha. Opravdanost njezina postojanja ne bi smjela doći u pitanje jer je ona potpora našim učiteljima, obrazovnoj politici, odnosno MZOS-a i to nije samo hrvatski specifikum nego je to standard u Europi i svijetu. Unatoč svemu nisam potpuno zadovoljan učinjenim jer mislim da uvijek možemo bolje i više.

Razgovarao Ivan Vavra